

INTERNATIONAAL SEMINAR 'AQUA: EUROPEES BURGERSCHAP DOOR WATER'

Rol toegedicht aan Europa inzake waterverdeling

In het Italiaanse Collegno vond afgelopen juni het internationale seminar 'AQUA: Europees burgerschap door water' plaats. De organisatie lag in handen van het netwerk Frans-Nederlands Hoger Onderwijs en Onderzoek, in samenwerking met de Frans-Italiaanse universiteit en de universiteit van Turijn. Het seminar werd medegefinancierd door de Europese Commissie. Doel van het seminar was het bijeenbrengen van jonge onderzoekers vanuit verschillende vakgebieden, om te discussiëren over het thema water. De 50 deelnemers kwamen uit Italië, Frankrijk en Nederland. Drie aspecten stonden centraal: 'water en leven', 'water en risico' en 'water en economie'. Deze onderwerpen werden door wetenschappers uit de verschillende landen ingeleid en vervolgens samen met de deelnemers in multidisciplinaire werkgroepen uitgewerkt. Daarbij werd tevens gediscussieerd over de rol van de Europese Unie bij de genoemde watervraagstukken.

Tijdens de dag over 'water en leven' werd gediscussieerd over de oorzaken en gevolgen van watertekort. Zowel de natuurlijke (invloed van het klimaat) als menselijke factoren (overexploitatie van bronnen) kwamen aan bod. Ook werd gesproken over de grote sociaal-economische gevolgen van waterschaarste. Zo ondervond de Europese landbouwsector in 2003 veel schade van de droogte. In Nederland resulteerde dit in een verlies in landbouwopbrengst van één miljard euro.

De dag over 'water en risico' ging met name over wateroverlast en de aspecten die daarmee samenhangen. Het aantal grote overstromingen in Europa in de periode 1926-2002 bedraagt zo'n 10.000 gevallen, waarbij zeven miljoen mensen overlast ondervonden en de schade meer dan 100 miljard euro bedroeg. Verwacht wordt dat de dreiging van water in de toekomst zal toenemen, door natuurlijke (klimatologische) processen en door menselijke ingrepen, zoals ontbossing of verkeerd onderhoud van infrastructuur.

Veel trends, zoals technische ontwikkelingen, hebben effect op de waterkwaliteit en -kwantiteit en zorgen voor een achteruitgang van het milieu. Om verslechtering van het milieu tegen te gaan is een 'prijs' op water gezet: water is een economisch goed geworden (Conferentie van Dublin, 1992). Bijvoorbeeld door UNESCO-IHE wordt onderzoek verricht naar 'virtueel water'. Vir-

tueel water is het water dat gebruikt wordt in een productieproces van een landbouw of industrieel product. Zo is circa 140 liter (virtueel) water nodig om één kopje koffie te produceren. Het meeste water wordt verbruikt in het land van productie, niet in het land van afzet. Vaak is de waterexport van een land groter dan de waterimport; dit heet 'virtual water trade'. De Verenigde Staten bijvoorbeeld kennen een netto waterexport van 164 miljard kubieke meter per jaar, in Japan bedraagt de waterimport 82 miljard kubieke meter per jaar. Nederland staat in de top 7 van Europese landen die virtueel water importeren vanuit andere landen. Van het watergebruik in de wereld wordt 15 à 20 procent gebruikt voor de export (virtueel). Verwacht wordt dat door economische ont-

wikkelingen dat percentage in de toekomst verder zal toenemen. Ook de economische waarde van water zal stijgen en water als handelsproduct zal in de toekomst misschien net zo belangrijk worden als bijvoorbeeld olie.

Omgaan met waterproblematiek

Tijdens het seminar werd ook gesproken over de wijze waarop lidstaten omgaan met watervraagstukken. Daarbij kwam naar voren dat veelal naar technische oplossingen wordt gezocht, zoals aanleg van dammen/reservoirs ter bescherming tegen overstroming (wateropvang). De deelnemers waren het er echter allen over eens dat technische oplossingen alleen niet voldoen: er moet anders (duurzaam) met water worden omgegaan en hiervoor zijn (aanpassing van) beleid en bewustwording bij beleidsmakers en publiek noodzakelijk.

In Nederland is water een belangrijk beleidsthema. Gewerkt wordt aan het verhogen van het publieke bewustzijn (onder meer middels de campagne 'Leven met water'). Maar water staat niet overal in Europa bovenaan de politieke agenda. Hierdoor wordt weinig of geen overheidsbudget beschikbaar gesteld voor watergerelateerd onderzoek door universiteiten en onderzoeksinstituten. Verder is regelgeving omtrent waterkwaliteit en waterkwantiteit niet overal in Europa even strikt. Zo bestaat in Italië weinig toezicht door de overheid op vervuilende activiteiten en op watergebruik; het waterverlies tijdens transport bedraagt 50 procent (vanwege de slechte infrastructuur), er is sprake van overexploitatie van bronnen en onvoldoende coördinatie van wateronttrekking. Ook het publieke bewustzijn omtrent de factoren die waterproblemen veroorzaken, het effect van het eigen handelen en risico's voor

De deelnemers aan het seminar in het Italiaanse Collegno.

de gezondheid en veiligheid, is in veel Europese landen nog onvoldoende.

De rol van Europa

Volgens de deelnemers van het seminar moet Europa een belangrijke rol hebben bij de waterproblematiek. De rol van Europa zou belangrijker moeten worden op het vlak van waterbeschikbaarheid. In het zuiden van Italië is bijvoorbeeld voldoende water beschikbaar; toch slaagt de overheid er niet in alle burgers te voorzien van drinkbaar water. En in sommige landen is water een commercieel product geworden, zoals in Italië en Frankrijk. Er zou een systeem van richtlijnen en/of sancties moeten worden opgesteld opdat drinkbaar water beschikbaar is en blijft voor iedereen.

Ook moet Europa een belangrijke rol hebben bij bescherming tegen watertekort en overstroming. Hierbij valt te denken aan:

- het instellen van een onderzoeks- en/of informatiecentrum waar onder meer onderzoek wordt gedaan naar oorzaken en effecten van watertekort en wateroverlast (technisch, socio-economisch), waar voorspellingen worden gedaan en waar een 'early warning systeem' wordt ontwikkeld ter minimalisatie van schade door verdroging of wateroverlast;
- (toezien op het) instellen van een crisismanagementteam of -plan (op Europees of nationaal niveau), opdat coördinatie van acties plaats kan vinden in geval van wateroverlast;
- voorlichting/educatie en communicatie ter vergroting van het waterbewustzijn in de lidstaten, bijvoorbeeld omtrent de gevolgen van het eigen waterverbruik en economisch handelen op de beschikbaarheid van water in andere landen; en
- het stimuleren van waterbesparing en -hergebruik (onder andere in huishoudens en landbouw).

Tijdens het seminar is naar voren gekomen dat op Europees niveau veel watergerelateerde problemen bestaan. Oplossingen voor deze problemen moeten niet alleen gezocht worden in de techniek; ook bewustwording en politiek draagvlak voor water vormen belangrijke aspecten bij het omgaan met en oplossen van de waterproblematiek. Europa moet erop toezien dat water (kwaliteit en kwantiteit) in alle lidstaten op de politieke agenda wordt gezet. De deelnemers waren het er over eens dat de Europese Kaderrichtlijn Water daartoe wellicht een goede aanzet geeft. 🍀

ir. L. Bernhardi
(Kiwa Water Research)